

POSTANOWIENIE

Dnia 23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Bednarek

w sprawie Z.T. podejrzanego o czyn z art. 190 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § k.k.

po rozpoznaniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. w zw. 534 § 1 k.p.k. i z art. 439 § 1 k.p.k. kasacji wniesionej przez obrońcę

od postanowienia Sądu Okręgowego w Koninie z 25 kwietnia 2024 r., sygn. II Kz 36/24 utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w Kole z 16 lutego 2024 r., sygn. II K 535/23

na podstawie art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. w zw. z art. 536 k.p.k. uchyla zaskarżone postanowienie i utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu I instancji i przekazuje sprawę podejrzanego Z.T. do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Kole.

Na powyższe postanowienie zażalenie złożył obrońca podejrzanego, który zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie art. 410 k.p.k., błąd w ustaleniach faktycznych oraz naruszenie zasady proporcjonalności w postaci pozbawienia wolności podejrzanego w stosunku do wagi czynu, który zarzucono podejrzanemu. Nadto obrońca w złożonym zażaleniu złożył wnioski dowodowe w postaci dopuszczenie dowodu z opinii biegłych psychiatrów uzyskanej na potrzeby innego postępowania oraz dopuszczenie dowodu z opinii innego zespołu biegłych psychiatrów.

Składając powyższe zażalenie skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt. 2 i orzeczenie wobec podejrzanego Z.T. środka zabezpieczającego w postaci niestacjonarnej terapii psychiatrycznej lub uchylenie zaskarżonego postanowienia w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Kole.

Następnie Sąd Okręgowy w Koninie postanowieniem z 25 kwietnia 2024 r., sygn. II Kz 36/24, zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy.

Od powyższego postanowienia kasację wniósł obrońca podejrzanego Z.T., któremu to orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie art. 7 k.p.k., 410 k.p.k., art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. polegające na:

- powielaniu jednostronnej, niewnikliwej i pomijającej kryteria wskazane w art. 7 k.p.k. analizie materiału dowodowego sądu I instancji przez sąd odwoławczy, w tym przede wszystkim poprzez nierozpoznanie sprawy w granicach zażalenia, polegające na uznaniu, że sąd pierwszej instancji nie dopuścił się naruszenia wskazanych w zażaleniu przepisów, jednocześnie nie odniesienie się w sposób prawidłowy przez sąd odwoławczy do wszystkich istotnych przedstawionych w zażaleniu faktów, a mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy,

- lakonicznym i arbitralnym ustosunkowaniu się do argumentów przytoczonych przez obrońcę skazanego w zażaleniu, oraz braku dostatecznego odniesienia się do przywołanej treści opinii biegłych wydanej w sprawie II K 721/19 wydanej w tym samym okresie, co opinia w przedmiotowej sprawie, wyników wywiadu środowiskowego, co miało znaczenie dla właściwej oceny stopnia prawdopodobieństwa popełnienia przez podejrzanego czynu zabronionego o znacznej szkodliwości,

- nieprzeprowadzeniu dowodu z opinii innego zespołu biegłego, co w konsekwencji skutkowało błędnym uznaniem o bezwzględnej konieczności zastosowania wobec podejrzanego środka zabezpieczającego, w postaci umieszczenia podejrzanego w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym,

2. naruszenie art. 464 § 1 k.p.k. w zw. z art. 354 pkt 2 in fine k.p.k. „polegające na uznaniu, iż obecność podejrzanego na posiedzeniu sądu odwoławczego, jak i sądu I instancji zastosowaniu środka zabezpieczającego zapadło pod nieobecność podejrzanego”.

Stawiając powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Koninie jako sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację obrońcy podejrzanego prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

W niniejszej sprawie zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. co uzasadniało rozpoznanie kasacji w trybie art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 k.p.k. Obrońca wprawdzie formułując zarzuty środka odwoławczego nie podniósł ww. okoliczności a nadto zarzut 2 błędnie odniósł do naruszenia przepisów art. 464 § 1 k.p.k. w zw. z art. 354 pkt 2 in fine k.p.k., gdyż wymienione przepisy odnoszą się do rozpoznania sprawy na posiedzeniu, a nie jak w niniejszej sprawie - na rozprawie, to stwierdzić jednakże należy, że z części motywacyjnej złożonego środka zaskarżenia wprost wynika, że intencją skarżącego była *de facto* sygnalizacja wskazanej bezwzględnej przyczyny odwoławczej, która – zdaniem skarżącego – odnieść miała się do sposobu procedowania zarówno sądu I-szej, jak i sądu II-iej instancji. I tak odczytany zarzut 2 kasacji obrońcy podejrzanego należy uznać za uzasadniony w zakresie dot. sposobu procedowania sądu I instancji – choć daleki jest on w swej treści od precyzji.

Przechodząc tym samym do rozpoznania wniesionego środka odwoławczego, z uwagi na rangę ww. naruszenia w sposobie procedowania przez sąd I instancji, a co za tym idzie skutki procesowe jakie ono niesie za sobą, tj. konieczność wydania orzeczenia kasatoryjnego, Sąd Najwyższy w oparciu o przepis art. 518 k.p.k. w zw. z art. 436 k.p.k. ograniczy rozpoznanie wniesionej

kasacji do wskazanego uchybienia, gdyż rozpoznanie pozostałych wymienionych przez skarżącego uchybień byłoby co najmniej przedwczesne.

Na wstępie przypomnieć należy, że wyrokiem z 19 sierpnia 2020 r., sygn. K 46/15, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 374 § 1 zd. 1 w zw. z art. 380 w zw. z art. 354 pkt 2 k.p.k. w zakresie, w jakim nie przewiduje obowiązkowej obecności podejrzanego, o którym mowa w art. 380 k.p.k., na rozprawie w sprawie wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy i zastosowanie środków zabezpieczających, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP. Z uzasadnienia wyroku wynika, że Trybunał Konstytucyjny wziął pod uwagę szczególne znaczenie wolności osobistej jako jednego z najbardziej fundamentalnych praw człowieka oraz konieczność stworzenia wobec osób niepoczytalnych szczególnych gwarancji, zapobiegających arbitralności orzekania o środkach zabezpieczających. Trybunał miał także na uwadze, że środki zabezpieczające należą do kategorii środków reakcji karnoprawnej, przez co muszą być obudowane szczególnie silnymi rozwiązaniami gwarancyjnymi, które wykluczą ryzyko stosowania ich w sposób dowolny, z naruszeniem zasad adekwatności oraz konieczności. Uznał, iż w związku z chorobą psychiczną lub innego rodzaju dysfunkcją psychiczną sprawcy istnieje duże prawdopodobieństwo, że znaczenie udziału w rozprawie będzie przez niego błędnie ocenione. Podejrzany może nie zdawać sobie sprawy ze znaczenia rozprawy, bycia wysłuchanym i w efekcie wpływu tej czynności na wynik postępowania. Samo skuteczne poinformowanie o prawie udziału w rozprawie nie jest w związku z tym wystarczające. Powyższy wyrok Trybunału Konstytucyjnego został opublikowany w Dzienniku Ustaw z 26 sierpnia 2020 r., pod poz. 1458.

Konsekwencją przytoczonego wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest to, że prezes sądu (przewodniczący wydziału, upoważniony sędzia, przewodniczący składu orzekającego), wydając zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy i kolejnych ich terminach, jest zobowiązany każdorazowo wezwać podejrzanego na rozprawę z wszelkimi konsekwencjami procesowymi w razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa. Przy czym należy przyjąć, że udział podejrzanego w rozprawie jest obowiązkowy, o ile z opinii biegłych nie wynika, że byłoby to niewskazane,

chyba, że sąd uzna jego udział za konieczny. Tym samym co do zasady rozpoznanie sprawy z wniosku prokuratora o umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego, z uwagi na niepoczytalność podejrzanego, pod jego nieobecność (chyba, że z opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane) - jest okolicznością stanowiącą bezwzględną przyczynę odwoławczą o jakiej mowa w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. i to bez względu na to czy sprawa jest rozpoznawana na posiedzeniu czy na rozprawie.

W realiach natomiast niniejszej sprawy upoważniony sędzia sprawę wniosku prokuratora Prokuratury Rejonowej w Kole w przedmiocie umorzenia postępowania p-ko Z.T. i zastosowanie wobec niego środka zabezpieczającego z uwagi na jego niepoczytalność - skierował na rozprawę i w takim trybie się ona toczyła przed sądem I instancji. Z uzyskanych natomiast opinii sądowo-psychiatrycznych wynikało, że podejrzany Z.T. może uczestniczyć w czynnościach procesowych, z tym, że z uwagi na rozpoznanie u niego choroby psychicznej wymaga on pomocy prawnej przy prowadzeniu obrony. W związku z powyższym jego udział w rozprawie był obligatoryjny. Tymczasem na pierwszy termin rozprawy wyznaczony na 31 października 2023 r. podejrzany Z.T. będąc wezwany - stawiał się. Zawiadomiony o kolejnych terminach rozprawy tj. wyznaczonych na 16 stycznia i 16 lutego 2024 r. - nie stawiał się, a sąd I instancji przeprowadził dalszy jej ciąg pod nieobecność podejrzanego. Tym samym w postępowaniu przed sądem I instancji nastąpiła okoliczność stanowiąca bezwzględną przesłankę odwoławczą wynikającą z treści art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. – co umknęło sądowi II instancji. Ponieważ okoliczność ta pozostała poza polem uwagi sądu odwoławczego należało uchylić nie tylko zaskarżone kasacją postanowienie, ale także poprzedzające je postanowienie Sądu Rejonowego w Kole i sprawę podejrzanego Z.T. przekazać sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy będzie miał na względzie przedstawione wyżej uwagi i zapatrywania Sądu Najwyższego – mając przy tym na względzie kierunek zaskarżenia (na korzyść).

W związku z powyższym orzeczono jak w części dyspozytywnej niniejszego postanowienia.

WB

[a!].